

Waarom deze extra uitleg?

De beoordeling van ontheffingsaanvragen van de Flora- en faunawet voor ruimtelijke ingrepen is gewijzigd. In dit document leest u wat u voortaan moet doen als uw project schadelijk is voor beschermde dier- en plantensoorten.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op www.minlnv.nl/loket. Of bel met Het LNV-Loket: 0800 – 22 333 22 (op werkdagen van 8.30 tot 16.30 uur). Meer informatie over soorten(bescherming) kunt u vinden op: www.minlnv.nl/loket, www.natuurloket.nl, www.gegevensautoriteitnatuur.nl en www.minlnv.nederlandsesoorten.nl.

Inhoud

Stroomschema

2

Twee mogelijkheden bij ruimtelijke ingrepen

3

Mogelijkheid 1: mitigerende maatregelen

3

- Werkwijze mitigerende maatregelen
- Vangen en verplaatsen van soorten
- Gevolgen voor het natuurwaardenonderzoek
- Beoordeling functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen

3

4

4

4

Mogelijkheid 2: ontheffing

5

5

5

5

5

5

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

6

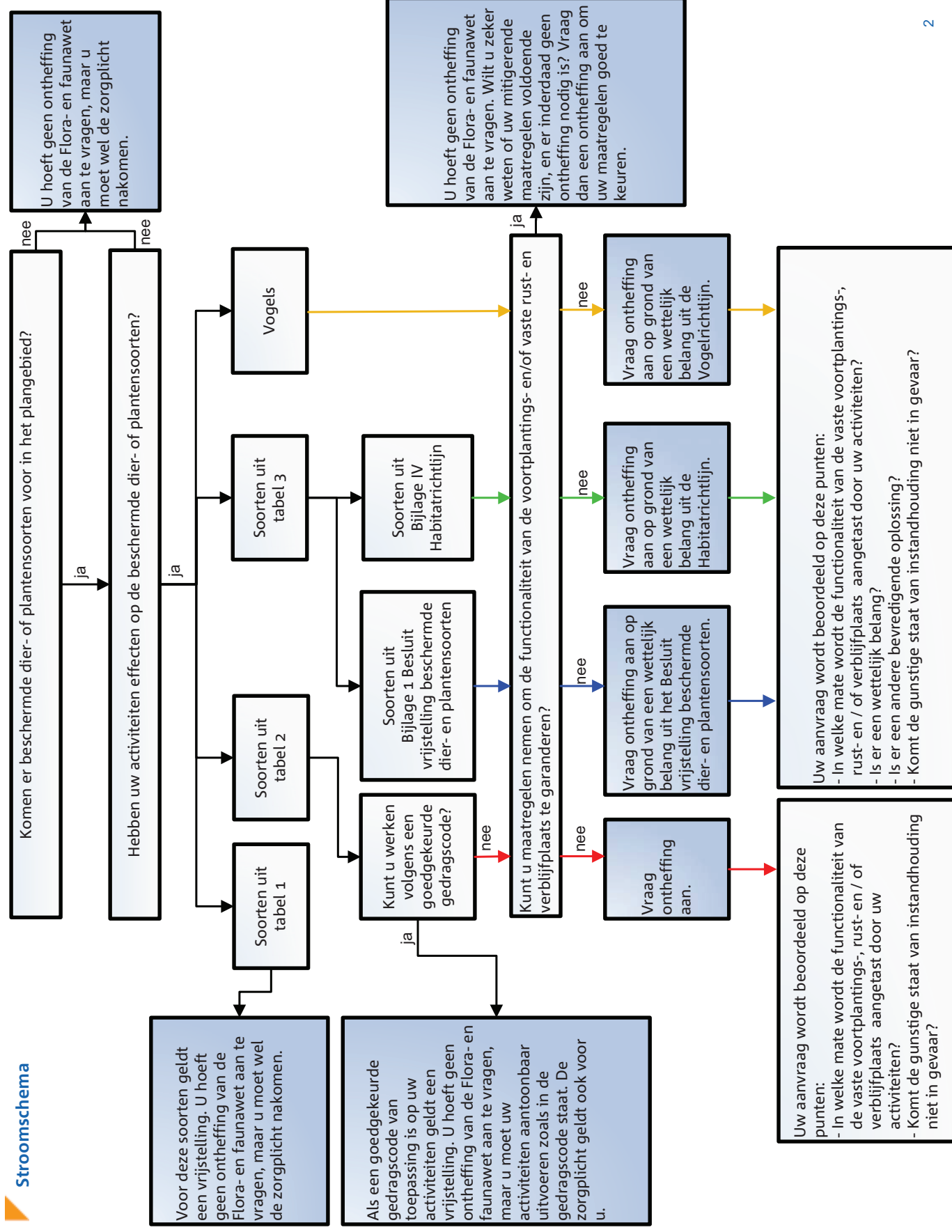
6

6

6

6

6

Twee mogelijkheden bij ruimtelijke ingrepen

1. Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Laat uw voorgenomen mitigerende maatregelen beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt. U mag uw werkzaamheden dus gaan uitvoeren.
2. Zijn mitigerende maatregelen niet mogelijk? Dan volgt een volledige beoordeling voor ontheffing.

Mogelijkheid 1: mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door voordat u begint met uw project uw mitigerende maatregelen aan Dienst Regelingen voor te leggen. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, laat u ze vóóraf beoordelen door Dienst Regelingen. Met dit besluit kunt u aantonen dat u zich houdt aan de Flora- en faunawet. Het besluit heeft u bijvoorbeeld nodig als iemand bezwaar maakt tegen uw project of vraagt om handhaving van de Flora- en faunawet.

Mitigatie en compensatie

Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van de negatieve gevolgen van een activiteit. Dit moet gebeuren binnen het plangebied en voor de soorten die daar voorkomen. Van belang is dat wordt voorkomen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen wordt aangetast.

Als compenserende maatregelen getroffen moeten worden houdt dit per definitie in dat de functionaliteit van de vaste rust- de verblijfplaats niet behouden kan blijven. Er is namelijk pas een noodzaak tot compensatie, als leefgebiedfuncties (tijdelijk) onherstelbaar beschadigd of vernield zijn. Compensatie kan plaatsvinden binnen of buiten het plangebied om een andere (deel)populatie te versterken. De gunstigste staat van instandhouding van de soort als geheel komt dan niet in het geding. Let wel op dat deze staat van instandhouding beoordeeld moet worden op landelijk of regionaal niveau. Dit hangt samen met de mate van bescherming van de soort. De gunstige staat van instandhouding van soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn moet lokaal beoordeeld worden. Voor de overige soorten is de landelijke populatie van belang.

Werkwijze mitigerende maatregelen

Dienst Regelingen beoordeelt of uw maatregelen voldoende zijn en of er inderdaad geen ontheffing nodig is. U doet dit door ontheffing aan te vragen. Dan krijgt u een besluit waarin staat dat u geen ontheffing nodig heeft, omdat uw maatregelen zijn goedgekeurd. Met uw maatregelen voorkomt u namelijk overtreding van de Flora- en faunawet. Tegen dit besluit is bezwaar en beroep mogelijk.

Uiteraard is het noodzakelijk dat u uw maatregelen ook daadwerkelijk uitvoert. Doet u dat niet, dan is er een grote kans dat u alsnog een ontheffing nodig heeft of dat er handhavend wordt opgetreden. Als er voor uw project vervolgens voor vogels en Tabel 3-soorten geen wettelijk belang is, loopt u het risico dat u uw werkzaamheden niet mag uitvoeren.

Vangen en verplaatsen van soorten

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 lid 1 van de Flora- en faunawet. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevaarzone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Dit moet gebeuren binnen de daarvoor benodigde tijd. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle beschermde soorten, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels. Dit houdt verband met de stressgevoeligheid van deze dieren. Bij het vangen kunnen ze makkelijk door stress overlijden. De zorgplicht van artikel 2 van de Flora- en faunawet blijft natuurlijk wel van toepassing. Het vangen en verplaatsen moet dan ook gebeuren buiten de kwetsbare perioden van de betreffende soort. Dit alles geldt ook voor het verplaatsen van planten. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van dieren of planten heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

Betrek een deskundige

Bij het vangen en verplaatsen van een soort moet u een deskundige betrekken. Deze kan bepalen wat de juiste periode is om de soort te verplaatsen. De deskundige bepaalt ook de afstand waarbinnen de soort nog veilig kan worden verplaatst en ook hoe dit moet gebeuren.

Gevolgen voor het natuurwaardenonderzoek

Wilt u goedkeuring krijgen van uw mitigerende maatregelen, dan moet u in een natuurwaardenonderzoek de volgende punten aantonen.

- Welke beschermde soorten leven er in het plangebied?
- Wat is de functie van het gebied voor de soort? Bijvoorbeeld: foerageergebied, migratieroute, voortplantingsplaats of winterverblijf.
- In hoeverre wordt deze functionaliteit aangetast door de voorgenoemde werkzaamheden?
- Zijn er alternatieven? Is er bijvoorbeeld een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen?
- Welke mitigerende maatregelen zijn uitgevoerd of worden genomen om de functionaliteit te behouden? Het moet ecologisch onderbouwd zijn dat de maatregelen met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zullen werken.

Beoordeling functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen

Onderstaande tien punten moet u gebruiken ter onderbouwing van de vraag of de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats behouden blijft door uw mitigerende maatregelen. Van belang is dat onder andere inzicht gegeven wordt in het netwerk van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen. Als dit niet gebeurt of niet kan, dan treedt het reguliere ontheffingstraject in werking.

1. De plek of het gebied wordt met een zekere mate van bestendigheid gebruikt. Er is geen sprake van incidenteel gebruik. Het moet dus gaan om een vaste rust- en verblijfplaats.
2. De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individu dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te rusten of voort te planten.
3. Er is op geen enkel moment, zelfs niet tijdelijk, een achteruitgang van de ecologische functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats. De diverse functies die een gebied heeft, moeten dus behouden blijven.
4. Door mitigerende maatregelen worden negatieve effecten uitgesloten. Dit kunnen negatieve effecten zijn op de kwaliteit, maar ook op de kwantiteit van de functies die het gebied vervult voor een soort.
5. Mitigerende maatregelen zijn preventieve maatregelen. Dat houdt dus in dat in voorkomende gevallen de mitigatie niet alleen al aanwezig is, maar ook functioneert.
6. Mitigerende maatregelen moeten leiden tot verbetering of behoud van de ecologische functionaliteit van het gebied (kwantitatief en/of kwalitatief) voor de betreffende soort.
7. Het positieve effect van mitigatie geeft in evenredige mate ruimte voor de negatieve effecten van de ruimtelijke ingreep. De totale duurzame ecologische functionaliteit mag op geen enkel moment slechter worden dan de beginstand. Zowel de kwantiteit als de kwaliteit moeten behouden blijven of worden verbeterd.
8. Het succes van mitigerende maatregelen moet met een hoge mate van zekerheid vóóraf vaststaan. Dit wordt beoordeeld aan de hand van objectieve criteria en de eigenschappen en de specifieke ecologische waarden van het gebied.
9. De staat van instandhouding en de zeldzaamheid van een diersoort zijn van belang bij het treffen van mitigerende maatregelen. Hoe zeldzamer de soort, hoe hoger de graad van zekerheid van succes moet zijn.
10. De controle op het effect van de maatregelen is onderdeel van het ecologisch werkprotocol. Een ecologisch werkprotocol moet voorzien in toezicht op het uitvoeren van de mitigerende maatregelen. Zonder dit onderdeel garandeert het plan niet dat de functionaliteit van de beschermde plaatsen behouden blijft.

Kwantiteit en kwaliteit

Is het echt niet mogelijk om zoals bij punt 7 maatregelen te nemen die de kwaliteit en kwantiteit van de vaste rust- en verblijfplaats waarborgen? Dan bekijkt Dienst Regelingen per geval of andere door u voorgestelde maatregelen toereikend zijn om de functionaliteit te behouden.

Succes van mitigerende maatregelen

Het is van belang dat de mitigatie werkt vóórdat de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats of een daarvoor essentieel leefgebied wordt aangetast. In punt 8 staat dat dit wordt beoordeeld aan de hand van objectieve criteria en de eigenschappen en specifieke ecologische waarden van het gebied. Bij die criteria gaat het dan om bijvoorbeeld feitelijk onderzoek, wetenschappelijke kennis over de soort en positieve ervaringen uit het verleden met deze maatregelen in combinatie met deze soort.

Mogelijkheid 2: ontheffing

Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in. Bij de beoordeling stellen wij in onderstaande volgorde deze vragen:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

Tabel 2-soorten

Voor soorten uit Tabel 2 verloopt de beoordeling van de ontheffingsaanvraag als volgt. Tabel 2-soorten toetsen wij aan de gunstige staat van instandhouding. Een gedragscode kan ook uitkomst bieden voor Tabel 2-soorten. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit. Daarbij moet u kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat.

Vogels

Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b) *
- Veiligheid van het luchtverkeer (c)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)

Tabel 3-soorten

Bijlage 1-soorten

Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 kunt u ontheffing aanvragen op grond van alle belangen uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. In de praktijk komen bij Bijlage 1-soorten onderstaande vier belangen het meeste voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep.

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Bijlage IV-soorten Habitatrichtlijn

Voor Bijlage IV-soorten uit Tabel 3 geldt dat voor een ruimtelijke ingreep u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dat zijn:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)

* Deze letter verwijst naar de corresponderende letter bij artikel 2 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Werken met gedragscode

Wilt u werken met een gedragscode? U kunt zelf een gedragscode opstellen of een bestaande goedgekeurde gedragscode gebruiken. Wij adviseren u een bestaande gedragscode te gebruiken.

Het kan zijn dat u voor meer soorten ontheffing nodig heeft dan in de bestaande gedragscode staat. Dit komt doordat de vrijstelling voor vogels in de gedragscode niet meer geldt voor ruimtelijke ingrepen. Deze soorten zijn nu gelijkgesteld met soorten uit Tabel 3. Voor deze soorten was al geen vrijstelling mogelijk voor ruimtelijke ingrepen. De vrijstelling voor bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik geldt nog wel voor vogels.

Let op:

Het is belangrijk dat uw uitvoeringspraktijk overeenkomt met de aangepaste vogelijst. Houd ook rekening met de nieuwe manier waarop u ontheffing aanvraagt. Dit kan afwijken van wat er in de goedgekeurde gedragscodes staat. Daar kan verwezen worden naar de oude beoordelingspraktijk.

Bescherming van vogelnesten

Tijdens uw werkzaamheden moet u rekening houden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is. Verblijfsplaatsen van vogels die hun verblijfsplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaar rond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. U heeft voor deze soorten geen ontheffing nodig voor werkzaamheden buiten het broedseizoen. En ook niet als u maatregelen treft die voorkomen dat deze soorten zich op de bouwplaats vestigen tijdens het broedseizoen. U mag dus buiten het broedseizoen nesten verplaatsen of verwijderen, maar daar zijn uitzonderingen op.

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het *gehele* seizoen:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfsplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Deze categorieën vindt u terug in de 'Aangepaste lijst jaar rond beschermde vogelnesten'.

Nesten die *niet* het hele jaar door zijn beschermd

In de 'Aangepaste lijst jaar rond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Aangepaste lijst jaar rond beschermde vogelnesten

De aangepaste lijst met jaar rond beschermde nesten is indicatief en niet uitputtend. Als aanvulling op de vorige lijst zijn ook vogelsoorten opgenomen met niet jaar rond beschermde nesten. De soorten uit bovenstaande categorie 5 vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaar rond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaar rond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

U gebruikt de lijst als hulpmiddel om te bepalen of ontheffing nodig is voor met name de jaar rond beschermde nesten. U kijkt of er maatregelen mogelijk zijn die maken dat de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats behouden blijft. De functionaliteit blijft misschien gewaarborgd door mitigerende maatregelen. Op de lijst met jaar rond beschermde nesten kunnen uitzonderingen ontstaan waardoor het nest van een bepaalde soort toch niet jaar rond beschermd is.

Omgevingscheck

Als een jaar rond beschermd nest in aangetroffen en deze door de ingreep zal verdwijnen is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval? Dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk? Dan moet u ontheffing aanvragen. Het is uw verantwoordelijkheid om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen of u ontheffing nodig heeft gebaseerd op de feitelijke en ecologische omstandigheden van de betreffende soort. Als u ontheffing krijgt, geldt ook dat in de meeste gevallen buiten het broedseizoen wordt gewerkt.

Stuur de ingevulde lijst mee met uw aanvraag

De nieuwe vogellijst kunt u gebruiken als checklijst bij uw inventarisatie. De lijst geeft de vogels weer die vaak worden aangetroffen bij een ruimtelijke ingreep. De soorten uit de categorieën 1 tot en met 4 moeten in ieder geval geïnventariseerd worden. Afhankelijk van de uitkomst van de omgevingscheck moet u hiervoor ontheffing aanvragen. Wij raden ook aan de soorten in categorie 5 te inventariseren. Dan is duidelijk of u met deze soorten rekening moet houden in verband met het broedseizoen.

De lijst is niet volledig voor alle vogelsoorten in Nederland. Komt bij uw project een vogelsoort voor die niet op de lijst staat? Vul de naam dan in op de lijst. Een deskundige kan adviseren in welke categorie het nest van de vogel valt en welke maatregelen u moet nemen. Wij raden u aan de ingevulde lijst mee te sturen met uw ontheffingsaanvraag. De lijst onderbouwt uw ontheffingsaanvraag en/of uw vraag om goedkeuring van uw mitigerende maatregelen.

Betrek een deskundige

Betrek een deskundige bij de planning en uitvoering van uw werkzaamheden. Wij verstaan onder een deskundige iemand die voor de relevante situatie en soorten aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De deskundige voldoet aan één of meer van deze eisen. Hij/zij is:

- Hbo of universitair opgeleid met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie.
- Werkzaam als eco loog voor een ecologisch adviesbureau. Bijvoorbeeld een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.
- Aantoonbaar actief op het gebied van de soortenmonitoring.
- Aantoonbaar actief op het gebied van de soortenbescherming en aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties. Bijvoorbeeld de Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied.

Tabel 1

Algemene soorten		Mieren	
Vaatplanten			
aardaker	Lathyrus tuberosus	behaarde rode bosmier	Formica rufa
akkerklokje	Campanula rapunculoides	kale rode bosmier	Formica polyctena
brede wespenorchis	Epipactis helleborine	stronkmier	Formica truncorum
breed klokje	Campanula latifolia	zwartrugbosmier	Formica pratensis
dotterbloem*	Caltha palustris		
gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum	Slakken	
grasklokje	Campanula rotundifolia	wijngaardslak	Helix pomatia
grote kaardenbol	Dipsacus fulonum		
kleine maagdenpalm	Vinca minor		
knikkende vogelmelk	Ornithogalum nutans		
koningsvaren	Osmunda regalis		
slanke sleutelbloem	Primula elatior		
zwanebloem	Butomus umbellatus		
Zoogdieren			
aardmuis	Microtus agrestis		
bosmuis	Apodemus sylvaticus		
dwergmuis	Micromys minutus		
bunzing	Mustela putorius		
dwergpspitsmuis	Sorex minutus		
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus		
egel	Erinaceus europaeus		
haas	Lepus europeus		
hermelijn	Mustela erminea		
huisspitsmuis	Crocidura russula		
konijn	Oryctolagus cuniculus		
mol	Talpa europea		
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus		
ree	Capreolus capreolus		
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus		
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus		
veldmuis	Microtus arvalis		
vos	Vulpes vulpes		
wezel	Mustela nivalis		
woelrat	Arvicola terrestris		
Reptielen en amfibieën			
bastaardkikker	Rana esculenta		
bruine kikker	Rana temporaria		
gewone pad	Bufo bufo		
kleine watersalamander	Triturus vulgaris		
meerkikker	Rana ridibunda		
* met uitzondering van de spindotterbloem (Tabel 2 soort)			

Tabel 2

Overige soorten, niet zijnde algemene soorten, soorten van bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn en soorten van bijlage I van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten	Zoogdieren	Dama dama Cervus elaphus Sciurus vulgaris Halichoerus grypus Apodemus flavicollis Martes foina Sus scrofa	groensteel grote keverorchis grote muggenorchis gulden sleutelbloem harlekijn herfstschroeforchis hondskruid honingorchis jene verbes	Asplenium viride Listera ovata Gymnadenia conopsea Primula veris Orchis morio Spiranthes spiralis Anacamptis pyramidalis Herminium monorchis Juniperus communis
	Reptielen en amfibieën			Parietaria judaica
	alpenwatersalamander	Triturus alpestris	kleine keverorchis	Listera cordata
	levendbarende hagedis	Zootoca vivipara	kleine zonnedauw	Drosera intermedia
	Dagvlinders		klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe
	moerasparelmoervlinder	Euphydryas aurinia	kluwenklokje	Campanula glomerata
	vals herdeblauwtje	Lycaeides idas	koraalwortel	Corallorhiza trifida
	Vissen		kruisbladgentiaan	Gentiana cruciata
	bermpje	Noemacheilus barbatulus	lange ereprijs	Veronica longifolia
	kleine modderkruiper	Cobitis taenia	lange zonnedauw	Drosera anglica
meerval	Silurus glanis	mannetjesorchis	Orchis mascula	
rieverdonderpad	Cottus gobio	maretak	Viscum album	
Vaatplanten		moeraswespenorchis	Epipactis palustris	
aangebrande orchis	Orchis ustulata	muurbloem	Erysimum cheiri	
aapjesorchis	Orchis simia	pamassia	Parnassia palustris	
beenbreek	Narthecium ossifragum	pijlscheefkelk	Arabis hirsuta sagittata	
bergklokje	Campanula rhomboidalis	poppenorchis	Aceras anthropophorum	
bergnachtorchis	Platanthera chlorantha	prachtklokje	Campanula persicifolia	
bijenorchis	Ophrys apifera	purperorchis	Orchis purpurea	
blaasvaren	Cystopteris fragilis	rapunzelklokje	Campanula rapunculus	
blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum	
bleek bosvogeltje	Cephalanthera damasonium	rietorchis	Dactylorhiza majalis	
bokkenorchis	Himantoglossum hircinum		praetermissa	
brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis		Drosera rotundifolia	
bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens		Cephalanthera rubra	
daslook	Allium ursinum		Campanula trachelium	
dennenorchis	Goodyera repens		Ceterach officinarum	
duitse gentiaan	Gentianella germanica		slanke gentiaan	
franjugentiaan	Gentianella ciliata		soldaatje	
geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri		Orchis militaris	
gele helmbloem	Pseudofumaria lutea		Cirsium dissectum	
gevlekte orchis	Dactylorhiza maculata		Caltha palustris araneosa	
groene nachtorchis	Coeloglossum viride		Dionthus deltoides	

Tabel 2 (vervolg)

tongvaren	Asplenium scolopendrium
valkruid	Arnica montana
veenmosorchis	Hammarbya paludosa
veldgentiaan	Gentianella campestris
veldsalie	Salvia pratensis
veeskleurige orchis	Dactylorhiza incarnata
vliegenorchis	Ophrys insectifera
vogelnestje	Neottia nidus-avis
voorjaarsadonis	Adonis vernalis
wantsenorchis	Orchis coriophora
watdrieblad	Menyanthes trifoliata
weideklokje	Campanula patula
weiriekende nachtorchis	Plantanthera bifolia
wilde gagele	Myrica gale
wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
wilde marjolein	Origanum vulgare
wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
witte muggenorchis	Pseudorchis albida
zinkviooltje	Viola lutea calaminaria
zomerklokje	Leucorum aestivum
zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum
Kevers	
vliegend hert	Lucanus cervus
Kreeftachtigen	
rieverkreeft	Astacus astacus

Tabel 3

Soorten van bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en soorten opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn

Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten	
Zoogdieren	
das	Meles meles
boommarter	Martes martes
eikelmuis	Eliomys quercinus
gewone zeehond	Phoca vitulina
veldspitsmuis	Crocidura leucodon
waterspitsmuis	Neomys fodiens
Reptielen en amfibieën	
adder	Vipera berus
hazelwurm	Anguis fragilis
ringslang	Natrix natrix
vinpootsalamander	Triturus helveticus
vuursalamander	Salamandra salamandra
Vissen	
beekprik	Lampetra planeri
bittervoorn	Rhodeus cericeus
eirts	Phoxinus phoxinus
gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis
rivierprik	Lampetra fluviatilis
Dagvlinders	
bruin dikkopje	Erynnis tages
dwergblauwtje	Cupido minimus
dwergdikkopje	Thymelicus acteon
groot geaderd witje	Aporia crataegi
grote ijsvogelvlinder	Limenitis populi
heideblauwtje	Plebejus argus
iepepage	Strymonidia w-album
kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius
keizersmantel	Argynnis paphia
klaverblauwtje	Cyaniris semiargus
purperstreepparelmoervlinder	Brenthis ino
rode vuurvlinder	Palaeochrysopehanus hippodamiae
rouwmantel	Nymphalis antiopa
tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania
veenbesparelmoervlinder	Boloria aquilona
veenhooibeestje	Coenonympha tullia
veldparelmoervlinder	Melitaea cinxia

woudparelmoervlinder zilervlek	Melitaea diomina Clossiana euphrosyne
Vaatplanten	
groot zeegras	Zostera marina

Bijlage IV EU-Habitatrichtlijn	
Zoogdieren	
baardveermuis	Myotis mystacinus
bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii
bever	Castor fiber
bosveermuis	Nyctalus leisleri
brandt's vleermuis	Myotis brandtii
bruinvis	Phocoena phocoena
euraziatische lynx	Lynx lynx
franjestaart	Myotis nattereri
gewonen dolfijn	Delphinus delphis
gewone dwergveermuis	Pipistrellus pipistrellus
gewone grootoorveermuis	Plecotus auritus
grijze grootoorveermuis	Plecotus austriacus
grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum
hamster	Cricetus cricetus
hazelmuis	Muscardinus avellanarius
ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus
kleine dwergveermuis	Pipistrellus pygmaeus
kleine hoefijzerneus	Pipistrellus hipposideros
laatvlieger	Eptesicus serotinus
meerveermuis	Myotis dasycneme
mopsvleermuis	Barbastella barbastellus
nathusius' dwergveermuis	Pipistrellus nathusii
noordse woelmuis	Microtus oeconomus
otter	Lutra lutra
rosse vleermuis	Nyctalus noctula
tuielaar	Tursiops truncatus
tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus
vale vleermuis	Myotis myotis
watervleermuis	Myotis daubentonii
wilde kat	
witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus
witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris
Reptielen en amfibieën	
boomkikker	Hyla arborea
geelbuikvuurpad	Bombina variegata
gladde slang	Coronella austriacus
heikikker	Rana arvalis
kamsalamander	Triturus cristatus
knoflookpad	Pelobates fuscus
muurhagedis	Podarcis muralis
poelkikker	Rana lessonae

poelkikker	Rana lessonae
rugstreeppad	Bufo calamita
vroedmeesterpad	Alytes obstetricans
zandhagedis	Lacerta agilis
Dagvlinders	
donker pimpemelblauwtje	Maculinea nausithous
grote vuurvinder	Lycaena dispar
pimpemelblauwtje	Maculinea teleus
tijmblauwtje	Maculinea arion
zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero
Libellen	
bronslibel	Oxygastra curtisii
gaffelibel	Ophiogomphus cecilia
gevekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
groene glazenmaker	Aeshna viridis
groene winterjuffer	Sympecma paedisca
oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons
rivierrombout	Stylurus flavipes
sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis
Vissen	
houting	Conegonus oxyrrhynchus
steur	Acipenser sturio
Vaatplanten	
drijvende waterweegbree	Luronium natans
groenknolorchis	Liparis loeselii
krupend moerasscherm	Apium repens
zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis
Kevers	
brede geelrandwaterroofkever	Dytiscus latissimus
gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus
heldenbok	Cerambyx cerdo
juchtleerkever	Osmoderma eremita
Weekdieren	
bataafse stroommossel	Unio crassus
platte schijfhoorn	Anisus vorticulus